

КОРОТКІ ВІСТКИ

Вісник, 13 березня 1973

ЗА МІНУЛИЙ МІСЯЦЬ У ЗСА ЗБІЛЬШИЛАСЯ КІЛЬКІСТЬ ЗАТРУДНЕНИХ НА 800 000 ЧОЛОВІКІВ, АЛЕ ОДНОЧАСНО ЗРОСЛА І КІЛЬКІСТЬ БЕЗРОБІТНИХ НА 170 000 ОСІБ, І ВСІХ БЕЗРОБІТНИХ У КРАЇНІ Є ТЕПЕР 4 МІЛЬЙОНИ 800 000 ЛЮДЕЙ. УСІХ ЗАТРУДНЕНИХ У ЗСА Є НИНІ РЕКОРДНО ВИСОКЕ ЧИСЛО — 81 МІЛЬЙОН 800 000 ОСІБ. З ТИХ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ДІСТАЛИ В МІНУЛОМУ МІСЯЦІ ПРАЦЮ, БІЛЬШІСТЬ ПРИПАДАЄ НА ЖІНОК. ЗА МІНУЛИЙ РІК КІЛЬКІСТЬ ПРАЦЮЮЧИХ У ЗСА ЗРОСЛА ДО 2,3 ПОЛОЖИНОГО МІЛЬЙОНІВ ДУШ. ОПУБЛІКОВАНІ У ВАШІНГТОНІ СТАТИСТИЧНІ ДАНІ ПРО КІЛЬКІСТЬ ЗАТРУДНЕНИХ ВІДБІЛЯЮТЬ ДАЛЬШІЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УСІєї КРАЇНИ.

ВЖЕ ДВА ТИЖНІ В СЕЛІНІ ВУНДЕТ БНІ група Індія перебуває в захопленому ними містечку, в оточенні воїнів національної гвардії та поліції. Індійці домагаються, щоб Адміністрація президента Р. Ніксона переглянула деякі пункти давніх договорів між представниками Індійських племен і Урядом. Час до часу там вибухає перестрілка. Останньо було ралено агента Федерального Бюро Інвестицій та поранено одного з Індійців.

ВАРІАНТИ ЛІТУНСЬКИХ КВИТКІВ за переліт до Європи залишаються незмінно прийнятими до кінця жовтня п. р. Американські авіаційні компанії не мають державних субсидій, як європейські, і тому не можуть погодитися на запропоновані європейськими фірмами великі знижки ціл на квитки.

ЛАВА ПРИСЯЖНИХ У НЬО СІТІ, Н. Н. ВИЗНАЛА винину молодого шофера Джозефа Ларкіна в загибелі 6 дітей, бо він не виконував усіх приписів їзди автобусом із дітьми — школярами. На автобус наскоки потяг, 5 дітей були вбиті, багато поранених. Підсудному загрожує по 4 роки тюрми за кожного убитого учня.

ПРЕЗИДЕНТ МЕХІКО ЕЧЕВЕРРІЯ вирішив відбити кругосвітню мандрівку для наладнання торговельних та ін. зв'язів. Він має відвідати Канаду, Англію, Францію, СССР, комуністичний Китай, але не відомо, чи заїде також до ЗСА.

ФІРМИ СІДІМ ПРОДАКТІВ У НЬО ЙОРКУ ЗАБОРО-НЕНО надати виробляти і пускати в продаж малі легкі револьвери, так як, «нічні суботні». Посадник міста Джон Літвіл підписав закон, за яким забороняється продавати легку вогнепальну зброю в Нью-Йорку. Службовці й робітники тієї фірми будуть змушені в кінці березня «перекваліфікуватися».

ПОБЛИЗУ ОСТІНУ В ТЕКСАСІ ПРОЛІТІЛА буря, яка задала за кілька хвилин величезні збитки. Торнадо знищило цілком, або пошкодило біля 300 будинків у Губберті, понад 100 осіб були при тому поранені. Разом із торнадо загинули в Техасі 6 осіб.

ДО МОСКВИ ПРИБІВ американський секретар скарбу Джордж Шульц, що його призиває на левтиний советський міністер фінансів Василій Гарбузов. Шульц буде нараджуватися над здійсненням американсько-советського торговельного договору, дармащо він ще не ратифікований Сенатом. Совети невдоволені, що Сенат зволікає з цим справою та що деякі сенатори пов'язують справу ратифікації з скасуванням у СССР високих оплат за візи емігрантам до Ізраїлю.

ІЗРАІЛЬСЬКИЙ ПРЕМ'ЄР ГОЛДА МЕР ВЕРНУЛАСЯ до Єрусалиму з своєї подорожі до Америки і заявила на засіданні Ізраїльської ради міністрів, що її розмови з президентом Ніксоном переконали її, що в ситуації на Близькому Сході не зайшли ніякі зміни. Арабські лідери, Москва, не змінили свого становища, яке несприятливе для Ізраїлю.

Олександра і Галина Воскобойники вплачуватимуть щороку 5,000 дол. на стипендії УВАН

Гартфорд, Конн. — У суботу 10 березня 1973 р. в Гартфорд було закладено основу для нової індивідуальної фундації при Українській Вільній Академії Наук у Америці, званої Гартфордською фундацією та Миколи Дробота, на яку відомий прощальний бувшею п. Олександра Воскобойник з дружиною Галиною внесли 5,000 доларів та будуть робити такі виплати щороку. Стипендії видаватимуться щорічно через УВАН, головню студентсько-докторантську укралізована дисципліну. Створення такої фундації буде апробоване Президією УВАН та зацвержене в уряді.

Ідея створення нової фундації при УВАН виникла під час розмов на прийнятті, влаштованому друзями і знайомими проф. д-ра Михайла Воскобойника з нагоди здобуття ним докторату на Пенсильванському Університеті. Д-р М. Воскобойник, є професором історії на Стейтському Коледжі Центрального Коннектикуту. Його докторська праця присвячена мало вивченому дотепер питаннях історії. В перекладі її наголовок звучить: «Націоналізм в Україні в 1905-1907 роках; студія джерел модерного націоналізму, а концентральне уваги на українців». З прийняттям на прийнятті виступили проф. д-р І. Фізер, К. Варварів в Вашингтоні, д-р А. А. Соснін, С. Соснін, І. Гарбузов, І. Корнішук, І. Заворотний, та інші.

Проф. д-р Іван Фізер, як віце-президент УВАН, поділювався Олександр і Галина Воскобойники за важливу, зразкову підтримку вільної української науки поза межами України. Товариство зустріч, що продовжувалася в невелико 11-го березня, дала добру нагоду обговорити низку академічних і економічних проблем. Президія спонсорує стипендії 5,000 доларів для стипендієвласників, головню з українства, та на ін. потреби УВАН. Коли винувала справа назви нової фундації, то зібрані запропонували присвоїти їй назву ім. покійного батька братів Воскобойників сл. п. Григорія, який загинув у 1937 р. в час Єжовщини, та брата п-ні Галини Воскобойник сл. п. Миколи Дробота, котрий трагічно загинув під час виконання своїх обов'язків.

Проф. д-р Іван Фізер, як віце-президент УВАН, поділювався Олександр і Галина Воскобойники за важливу, зразкову підтримку вільної української науки поза межами України. Товариство зустріч, що продовжувалася в невелико 11-го березня, дала добру нагоду обговорити низку академічних і економічних проблем. Президія спонсорує стипендії 5,000 доларів для стипендієвласників, головню з українства, та на ін. потреби УВАН. Коли винувала справа назви нової фундації, то зібрані запропонували присвоїти їй назву ім. покійного батька братів Воскобойників сл. п. Григорія, який загинув у 1937 р. в час Єжовщини, та брата п-ні Галини Воскобойник сл. п. Миколи Дробота, котрий трагічно загинув під час виконання своїх обов'язків.

ПЕРОНІСТИ ВИГРАЛИ ВИБОРИ В АРГЕНТИНІ

Буенос Айрес. — Аргентинський військовий уряд формально повідомив, що перемогу у виборах 11 березня здобули пероністи і що д-р Гектор Х. Кампора, ставленник Хуана Перона, має бути наступним президентом Аргентини. Згідно з останніми підрахунками, пероністи здобули 49% всіх голосів, тобто на 2% менше, як цього вимагав закон, але треба припустити, приймаючи до уваги заяву теперішнього президента А. А. Ланусе, військова хунта правдоподібно не вимагатиме повного голосування між представниками тих двох партій, які здобули найвищий процент голосів. Якби було остаточне рішення уряду в цій справі, покищо не відомо. Суперник Кампори, лідер Радикальної партії Рікардо Балбін, здобув всього 21,2% голосів, а решта голосів була віддана на сім інших кандидатів. При такому укладі сил ледве можна припускати, що будь-який

інший кандидат поза Кампору має вигляди на виграну у випадку переведення нового голосування. В останніх виборах аргентинці взяли відносно масову участь, бо аж 90% управлінь до голосування голосувало за котримось з кандидатів. Це правда, що в Аргентині громадяни зобов'язані законом голосувати, але нормально значне число не бере участі у виборах. Інституція нового уряду, якщо не зайде щось непередбачене, відбудеться 25 травня. Загально планує переворот, що фактичний керівник Аргентини після встановлення нового уряду буде сам Хуан Перон, 77-річний кол. аргентинський диктатор, якому теперішні військові уряди заборонили повернутися до Аргентини. Промовляючи до своїх прихильників після проголошення вислідів виборів, д-р Кампора заявив, що він буде репрезентувати Перона, з усією вірністю, як це було і у минулому.

През. Ніксон не годиться на свідчення членів його особистого персоналу перед Конгресом

Вашингтон. — Між президентом Ніксоном і Конгресом загострюється нервовий конфлікт у зв'язку з пильним Конгресу вимагати свідчень перед конгресовими комісіями з боку службовців Білого Дому, які зацікавлені до особистого персоналу Президента. У відповідь на запит Конгресу през. Ніксон сказав заяву, обговорюючи так званий ексекютивний привілей, на основі якого особистий персонал Президента не може бути ніким переслідуваний у ніякій ролі без погодження Президента. Це стосується всіх тих осіб, які є в активній службі і тих, які будучи належали до президентського особистого персоналу. У своїй заяві президент Ніксон відкликався до прецедентів і традицій, які датуються ще від першого президента ЗСА Джорджа Вашингтона. «Доктрина про ексекютивний привілей», — заявив Президент, — є установленням фактом. Вперше нею покористувався президент Вашингтон і з того часу вона була визнана і використана нашими президентами на майже 200 років. Доктрина корениться у Конституції, яка наділяє ексекютивну владу виключно Президентом і вона є встановлена, щоб охоронити комунікації в межах ексекютивного відділу у різних випадках в час війни і в час миру». Конкретно йдеться тут про рішення Президента в справі виклику свідчати перед конгресовою комісією Джона Діла, президентського радника та кол. службовця в Білому Домі Давіда Чапін, у зв'язку з слідством у справі надкутих у виборчій кампанії, а також у справі номінації Патрика Грея директором Федерального Бюро Інвестицій. Джеймс Істелен, голова сенатської Юридичної комісії поінформовав, що він передасть питання виклику членів президентського персоналу свідчати перед комісією під головуванням.

Американські Індійці проголосили „незалежність“

Вундлет Ні, Савт Дакота. — Надії на те, що домовлення про перемир'я між Департаментом справедливості та Американським Індіанським Рухом, члени якого адержують під збройною контролею місцевість Вундлет Ні, буде збережене — себе не виправдали. Між поліцією та індіанцями дійшло до поновлених перестрілок, у висліді яких поранено агента Федерального Бюро Інвестицій. Індіанці використали скасування блокади та забезпечилися в харчі і амуніції, проголосили одностороннє створення „індіанської незалежної держави Сююклі“. Їхні представники роблять заходи, щоб цю „державу“ визнали Об'єднані Нації. Американська поліція поковила блокаду, а разом з цим почалося слідство перед лавою присяжних в справі арештованих членів Американського Індіанського Руху.

Арештовано бандитів, які поранили сенатора Стенніса

Вашингтон. — Поліційні чинники Дистрикту Колумбії поїздами про арештування трьох осіб, мешканців столиці, запідозрених в ограбуванні та важкому пораненні сенатора в сідні ц. р. сенатора Джона Стенніса, голову сенатської Комісії збройних сил. Сенатор Стенніс досі перебуває у лікарні, але стан здоров'я його значно покращався. Згідно з законом напад на члена Конгресу підлягає особливій карі.

„Правда“ критикує вірменську советську пресу

Москва. — На сторінках „Правди“ з 4 березня публікує довшу кореспонденцію з Єревану. Під браві звуки звітів, де говориться, що вірменська советська преса нездовільно інформувала читачів про життя в СССР та республіці, прикриваючи гучними фразами. Крім того, „преса, на жаль, ще слабо мобілізує трудящих на виконання партійного плану, недостатньо активно впливає на розвиток соціалістичної політичної свідомості, часто переходить до формального надання інформації, що їх відзначає практика роботи партійних організацій“.

Конференція ЗСА і СССР про атомову зброю триватиме в Женеві 3-4 роки

Женева. — У понеділок 12 ц. м. відбулося перше засідання „другої рунди“ американсько-советської конференції про припинення перонів в атомової зброї. Ту конференцію перервано 21-го грудня мин. року. Головами делегації є Алексіс Джонсон, що прийшов на місце Джерарда Смита по американському боці, і Володимир Семіонов по советській стороні. Розмови про обмеження атомової зброї розпочалися були в листопаді 1969 року. Вони уявлялися частинним успішним у травні минулого року, коли-то під час перебування президента Ніксона у Москві підписано договір про мораторій на 5 років про „заборону“ числа існуючих в ЗСА і СССР далеконастижних ракет та про встановлення в дуже малому обсязі ракетної протиракетної оборони в обох державах.

В'єтнамські комуністи передали нову листу американських полонених

Сайгон. — Північний В'єтнам передав американській делегації у 4-членній Спільній Військовій Комісії у Сайгоні листу 107-ох військовиків, які мали бути звільнені 14 ц. м., а В'єтконг передав листу 32-ох американців, що їх звільнить в найближчому п'ятичлі. Головою командир американського військового В'єтнам, представник ЗСА у вищезгаданій Комісії ген. Діалберт Вудвард заявив був, що відкликування американських військ з В'єтнаму буде припинене, якщо комуністи не передадуть останній листи полонених, які повинні бути звільнені до кінця цього місяця. Ген. Вудвард звернувся увагу, що на 27 січня 1973 р., отже у дні підписання у Парижі договору про припинення війни у В'єтнамі, було ще у В'єтнамі 59.025 американських воїнів. З того числа відкликають з В'єтнаму 77 відсотків, отже й комуністи, згідно з договором про перемир'я, повинні звільнити понад 75 відсотків американських полонених і повинні пред'явити виказ тих, яких звільнять у четвертий та останній групі. Три діти тому державний уряд у Південному В'єтнамі звільнив 1.300 комуністів в заміну за 600 американських воїнів, які були в комуністичному полоні. Зате між державним урядом і В'єтконгом не поладнало ще суперечка щодо звільнення наступної групи обмінятих полонених. Американські військові кола твердять, що Північний В'єтнам реуару порушує договір про перемир'я, переїдаючи до Південного В'єтнаму не тільки нову зброю і в'їзд, але й військи.

Судан судитиме воївників 3-ох дипломатів за вбивство й інші злочини

Хартум. — Суданські власті оприлюднили комунікат, що тричленна слідча Комісія, яку встановив був президент Гааффа аль-Німеїрі, закінчила переслідування 8-ох арабів, які 1 березня ц. р. адержали до савд-рабської амбасаді в Хартумі під час тамошнього дипломатичного прийняття і застрілили там американського амбасадора Кліо А. Ноєла та його заступника Джорджа Мура, як теж бельгійського шарж д'аффер Гю Ейда. Проти вісьмох терористів, членів арабської організації „Чорний вересень“, виготовлено акт обвинувачення з чотирьох точок, з яких перша — закид щодо вбивства, за який суданський закон карав смертю. До Хартуму прилетів іракський міністер внутрішніх справ ген. Салут Гайдан, очолюючи з адією від президента Іраку Ахмеда Гасана аль-Вікра, що просити помилування для арабських терористів. Суданський уряд перелав усім арабським урядам докладне повідомлення про вислід слідства в справі того найду терористів та савд-арабську амбасаду і вбивство прихильних їм безбройних трьох західних дипломатів. Ні один арабський уряд — крім негайної негативної супроти терористів реакції з боку Йорданії — не зайняв становища супроти тієї події.

СВОБОДА

FOUNDED 1963

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

P.O. Box 346

Jersey City, N.J. 07303

Захід відкидає комунізм

Вибора у Франції, що відбулися минулої неділі і за певними теперішньому режимом далі перебувають щодо майбутнього на 5 років, мають куди глибше значення, ніж лише для цієї країни. Ті вибори показали здоровий інстинкт французів, які масово пішли до виборчих урн у розумінні, що відчуження загрозливі, яка постанала для Франції: що до влади прийдуть марксистів з „народного фронту“ соціалістів і комуністів, як це було у 1936 р. за прем'єра Леона Блюма, і що країна буде наразена на експерименти з непередбаченими для неї катастрофічними наслідками.

Зміни завжди потрібні, немислимі. Але не може бути „зміни для зміни“, без уваги на те, чи зміна осіб і зміна систем не буде гіршою. Така зміна недоцільна, нерозумна. Тривалість не тільки державної влади, а й тривалість проводу в громадських установах не може бути утотожнювана із заскорузлістю. Деякі принципи не підлягають зміні, — як ось український принцип державної самостійності, отож невідчужної антагоністичної і антикомуністичної настанови — але, зрештою, час змінюється, а політика — це життя, і тому вона не стоїть на місці. У Франції найбільшій принципом з від часу Великої Революції — демократія, свобода людини й громадянина. Тому французів, що з часу тієї Великої Революції сприймали ваче за традицією — опозиції, на чому грала й комуністична демократична пропаганда. Але коли виринула можливість приходу до влади комуністів і у зв'язку з цим — загроза для демократії і її свобод — французів виставили за продовження 5-ої Республіки, за конституцію з 1958 р., дармащо далеко не всі захоплені правлінням „голістів без де Голля“.

Великі західні народи, між ними й французи, шасливі за нас, українців, тим, що розпоряджаються великим резервуаром осіб, здатних керувати державою — високоосвічених осіб з громадсько-політичним досвідом, з глибоким державним і національним патріотизмом, що в них означає одно, — з амбіцією бути політично активним без уваги на свою професію і заробітки. Тому в Британії, Франції, Німеччині дуже рідко бувають кризи, пов'язані з особами, бо коли там навіть не стало таких індивідуальностей, як Черчилль, де Голль чи Аденауер, то на їх місце прийшли інші, які продовжували їх традиції і зберігали тяглість влади. Коли в добі співіснування зросли впливи Москви і виринула загроза, чи одночасно не зростуть впливи комуністів у вільному світі, то вибори у Франції дали добру відповідь: Захід відкидає комунізм.

Партійна чистка

Історія комуністичної партії СРСР — це історія партійних чисток. Ще за Леніна, червоного рятівника білої імперії, керівник чекістів Ф. Дзержинський „прибрав“ на той світ виниклих за різні провини партійців. Під час масових арештів за Сталіна, головне в роки ежовщини, сотні тисяч партійців також потрапили як не „под стіну“, то на сибірське заслання у 1930-х роках. Найгостріші чистки проводилися і закарбулювалися провадитися далі серед членів комуністичної партії в так зв. союзних республіках. Комуністичні дії типу Сираника чи Хмельового в Україні наклали там на себе руки або їх масово винищували, об'являючи їх національними ухилю, як це сталося там же, в совєтській Україні, з колишніми боротівцями чи з переселенцями із Західної України до УССР типу Крушельницького й ін. Подібне діялося і в інших „республіках“ Совєтського Союзу. Чим більше Москва централізувала владу, тим більше падало голів не лише безпартійних, безневинних людей, а й партійців, які активно допомагали будувати машину, на зуби якої врешті-решт потрапляли й самі. Імперія завжди вбачала в кожному, хто не з російським, свого потенційного ворога, і не без підстав.

Сучасний обмін партійних квитків у СРСР — це також чистка, лише провадиться вона в білих рукавичках. Комуністична партія розбухла до майже 15 мільйонів членів! Це в переважній більшості керівники, провідники, високі чиновники, директори, голови, нагладка — елемент, який сам не продукує, лише живе з продукції трудящих. Цей елемент — породження державного капіталізму — має величезний привілей і вимагає ще більших. Та коли країна, яка колись експортувала зерно і м'ясо, тепер змушена купувати хліб і до хліба в „прогнилого Заходу“, дійшла в 9-й п'ятирічці до стану кризи, ЦК КПСС вирішив провести скорочення лав упривілейованих дармовців, перекинувши менш ревів партійців із керівних посад на колгоспні поля. Страх, який тепер панує серед членів партії, якоюсь мірою має зм'якшити й розхитати дисципліну.

На жаль, партійні чистки не приносили і не принесуть польги звичайним трудящим.

КОНФЛІКТ ЗА ЦИФРИ І ПРИНЦИПИ

Найважливішою теперішньою внутрішньою проблемою ЗСА є гострий конфлікт між Президентом і Конгресом у справі видаткування схвалених Конгресом сум. Цей конфлікт ядерно формулював „Тайм“ з 12 лютого ц.р.: „Конституція буцімто досилає асна. Вона каже, що Конгрес має силу схвалювати та збирати податки і дебіти за загальну оборону та добробут З'єднаних Штатів“. Але, коли Конгрес схвалить якісь гроші, то чи Президент мусить видаткувати їх? „Так“, — кажуть більшість законодавців. „Ні“, — каже президент Ніксон.

Президент Ніксон зголосив найближчий бюджет на 268 мільярдів доларів, скреслив з бюджетових позицій понад 100 проєктів, на які Конгрес уже схвалив був кругло 8,700,000,000 дол., не враховуючи в цю суму кругло 6 мільярдів дол., схвалених Конгресом всупереч „вето“ Президента, на очиснення американських вод. Президент своїм настанови, що видаткування всіх тих грошей примусило б підняти податки, що їх він у своїй передвиборчій кампанії обіцяв не підняти, і збільшити б надзвичайно дорожнечу, спричиняючи дальшу спільну цін і платення, себто піднімали усе це існуючу інфляцію. Тому Президент, не заперечуючи Конгресові конституційного права схвалювати бюджет, вважав за свій привілей і обов'язок не видаткувати сум на такі цілі, що їх не вважав за необхідні.

І тут починається суперечка: як цілі вважати за необхідні, а які за такі, що можна відкласти їх на майбутнє? Іншими словами, це суперечка за чергування важливості державних справ. Критики Президента признають також, що треба отаргументувати балансний бюджет і робити опадності. Розбіжність між Президентом і його конгресовими критиками у тому, які власне державні справи повинні стояти на першому місці. Президент уважав, що оборона країни, допомога законодавцям, доведення космічного простору з погляду його важливості для військових цілей, будова шляхів...

Речники Конгресу з його теперішньою демократичною більшістю, з допомогою також від ліберальних республіканців, вважають, що на першому місці є всі ті справи, що їх охоплював кол. президент Джонсон формулою „великого суспільства“. Себто: безпосередня федеральна допомога шпитальництву, житловим міським ділянцям. Далі — поширення програми державного Суспільного Забезпечення. Зате демократичні й ліберальні законодавці рішуче критикують високі на кругло 80 мільярдів бюджет на оборону країни, вказуючи на закінчення В'єтнамської війни, які ніби на більшу гарантію світового, у цьому числі й американського миру. На цьому тлі виринула опозиція в Конгресі проти економічної допомоги Північному В'єтнамові.

Цей конфлікт має два аспекти: розбіжну інтерпретацію Конституції, і тому справа, мабуть, опиниться перед Найвищим Судом, який матиме дуже твердий горіх, щоб його розгріти. Во в Конституції не сказано нічого про примус Президента видаткувати схвалені Конгресом суми, ані про право Президента не видаткувати їх, а „заощаджувати“. Але поруч із цим конституційно-правним аспектом є тут, може, ще важливіший для Америки аспект, так би мовити, політичної філософії: централізація чи децентралізація влади, перетворення держави на безпосереднього опікуна громадян в усіх життєвих ділянках, — чи залишення тих ділянок народного життя на ініціативу, суперництво, здатність і тугість одиниць та на стейти і громади, в яких живуть громадяни. Є у тому конфлікті ще один аспект: амбіції Конгресу не допустити до зросту прав Президента.

У зголошеному Президентом бюджеті є вперше реалізований принцип „спільності у прибутках з податків“ федеральної каси і стейтів. Критики твердять, що це „дичава заслона“ Річарда Ніксона та його секретаря скарбу Джорджа Шульца, щоб спекається безпосередньої журби за добро громадян, зокрема міських болячок. Загальний погляд преси такий, що поки що сильнішу позицію у цьому конфлікті має президент Ніксон, який підтримує свій авторитет заміренням у В'єтнамі, нарадами з британським прем'єром Едвардом Гітом, іорданським королем Гуссейном й ізраїльським прем'єром Голді Меїр та нарадами Генрі Кісінджера у Пекіні, націоналістичним на мир на азіатському континенті та відкриття Китаю для експорту з ЗСА. Але це закордонна політика, в якій Річард Ніксон завжди проявляв ініціативність, активність і далекоглядність. Цікаво, як він розіграв тепер гру, що веде між Білим Домом і Капітолем.

„СІОНІЗМ НА СЛУЖБІ АНТИКОМУНІЗМУ“

Москва. — Під таким головком появилося незабаром у Видавництва політичної літератури книжка Володимира Болдирякова, яка як пише „Культив і життя“ з 1 березня, має розказати все „про що мовчать сіоністи“. З досить докладного змісту, поданого на сторінках газети, можна бачити, про яке видання йдеться. Нас цікавить тут намагання автора, слідом за іншими совєтськими авторами на цю тему, за вступу ціну пов'язати сіоністичний життєвий рух з українським визвольним рухом. В огляді книжки відмічає „співпраця Симона Петлюри з сіоністами, речниками „великої свейської буржуазії“

В. Чаленко

ПРО АРХІВ НАШИХ ВИДАВНИЦТВ І РЕДАКЦІЙ

Як відомо, у нас досить часто пишуть про потребу зберігати для історії різні документи та друковані матеріали, переважно часописи та книжки, але, скільки мені відомо, про цю потребу не згадують про потребу зберігання того, на підставі чого ті часописи створені або могли бути створені (якщо текст не надруковано), — авторських оригіналів, рукописів чи машинописів. А тим часом організоване збереження цих останніх, може, навіть важливіше, як організоване зберігання перших, надрукованих у часописах чи у вигляді книжок. Надруковані тексти, розм'якнені внаслідок цього у такій чи такій кількості, можуть зберегтися й „стихийно“, у різних бібліотеках або в приватних архівах, а оригінали — це один чи два примірники, і над ними завжди висить небезпека загубити, особливо на чужині, коли спадковий письменник чи науковець, денационалізуючись, не розуміють вартості батьківських чи дідових „шпаргалок“. Звичайно, така небезпека не виключена й на батьківщині письменника чи письменниці, адже, наприклад, надруковані п'єси Н. Кобринської зникли й втратили мотивуючі це тим, що мовляв, „старі жінки не впадає писати про кохання“. Чи не найголовнішою причиною того, що з часів Київського князівства чи, краще сказати, з часів нашого феодалізму, зберігся лише один екземпляр твір — „Слово о полку Ігореві“, було „побутування“ тодішніх творів у вигляді поодиноких рукописних примірників. Я мав написати дипломну роботу наприкінці свого навчання у Дніпропетровському вищому „інституті“ народної освіти (такі інститути були в Гриньківській системі освіти заміною університетів) і для цього вибрав собі тему „Українська версія світового сюжету — „Камінь господар“ Лесі Українки“. Для своєї теми я скористався статтею А. Ніковського, що була надрукована в „Літературно-Науковому Вістнику“, і текстом самої драми, надрукованої в тім же „Літературно-Науковому Вістнику“. Але, крім того, мій професор П. О. Сфедмов дав мені рукописний оригінал цього твору, позичивши його для мене в сестри Лесі Українки О. Кривенко, що тоді жила в с. Кам'янці біля найного міста. Це був олівцевий рукопис із червоними, лінованими, атраментовими виправленнями. І от я пригадую те почуття, що було в мене, коли я з „побожністю“ віз трамваєм до себе додому цей рукопис. Я тоді думав: „А що як зі мною щось станеться в дорозі або цей рукопис у мене в хаті згорить? Це ж буде страшна втрата!“ Я тоді написав щось

таке як есей (як сказали б тепер) „Поодинокі речі“, виліпши в ньому ідею про незабезпечену вартість не повторного авторського оригіналу. Не пам'ятаю, чому той „есей“ не був тоді надрукований, не знаю навіть, чи я пробував його десь надрукувати. Але ця ідея тривожила мене й досі. Вона тривожила, мабуть, і М. Зерова, який, щоб забезпечити збереження свого „Sonnetarium“, власноручно перепирав його в декількох примірниках і розіслав їх своїм кореспондентам, в тому числі й мені аж до М. Ахшбаду (як відомо, я його вивіз на еміграцію, і його тут видано друком).

Але навіть і в тому разі, як літературний твір чи наукова праця надруковані, авторський оригінал зберігає вартість „першого джерела“, як це я мав на увазі, коли вів у трамвай рукопис уже надрукованого „Камінного господаря“. Це загальновизнана в науці річ, і тому літературознавці так цікавляться оригіналами і жалкують, коли оригінал затрачено. Адже в друкованих текстах можуть бути не тільки цензурні (чи „самоцензурні“) зміни супроти оригіналу, а й невідомі коректурні помилки. Якщо мати на увазі ці останні, то треба сказати, що серед них можуть бути а) очевидні для читача і б) сказати б, „облудні“, що їх читач сприймає як авторів виліпів чи слово, бо вони якоюсь мірою в контексті „на місці“, — перші не такі шкідливі, як другі, бо цих другіх без оригіналу ніхто не може виправити. От під переднім словом у мій перший книжечці „Малоучок“ (надрукована дата: 26/IX 1296 р., проте всякому ясно, що я не міг цього „слова“ написати наприкінці XIII сторіччя. Та коли в оповіданні „Каламуття“ кінцевий абзац (20 рядків), що починається словами „Себе я не тямив...“ надруковано посередній текст (на 61 сторінці замість щоб бути на 65), то цього ні один рецензент не зауважив, приписуючи, мабуть, певну нелогічність недосвідченості молодого автора. Або це такий факт з публікації моєї творів. У мій повісті „Люди в тенетах“, книжка перша, стор. 107, Кутюк невмотивовано чогось злякався, „вирішив“ не чекати кінця страшної завахи, обідрати все це — і піти! (з кабінету проф. Д. Яворенка), і ні критики, ні читачі ніколи не догадаються, чому автор не вмотивував цього „перелазу“. А це сталося внаслідок того, що видавець всупереч моїм протестам, вже після останньої маси коректи викнув частину тексту. Ясно, що без оригіналу цієї прогалини не можна відновити. Я пригадаю нарікання небажачки Ф. Мелешка на видавця другого тому його твору „Три покоління“, що вони примусили його „згодитися“ на великі викреслення з „Закінчення на стор. 4-й“)

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ

Редуктор І. М. Лев Ішечак

ІСТОРІЯ ШТУЧНОГО ЛЬОДУ

Механічне охолодження льоду за заморожування, якого дитиною є автоматичний, кухонний холодильник, — один з найбільшій винаходів нашої цивілізації, який зробив справжню революцію в дієті модерної людини та гігієні людського здоров'я.

Те, що ми називаємо холодильником, є в дійсності сповільненням руху молекул, при якому сповільнюється також рух бактерій у харчових продуктах та їх розкладовий процес. І тому людина, як далеко сьїас людська історія, вживала завжди для збереження харчових продуктів снігу, льоду або холодної води.

Багато років перед народженням Христа на дворі египетських фараонів „вирубували“ лід у платиних глиняних посудинах, які не вийняли ввечері наповнювали водою, а вранці збирали з них пливки льоду, що його фараонські кухарі вживали для охолодження напоїв та їжі. Македонський володар Александер Великий льодов пристрасно холодне вивив.

Під час походу до Індії один із його старшин вислав цілу сотню війська в гори з дорученням принести як найбільше снігу. Цим снігом він наповнив дві великі порожні скрині, які щільно прикрив снігом і листям. В такий спосіб А. л. ександер Великий на кожному посту одержував чарку справжнього холодного вина.

Єдині, мабуть, греки виявили науковий підхід в охолодженні вина, використовуючи закон парування води, якою вони споркували глиняні посудини з вином. У висліді зутки крапельки води з гарячими глиняними стінами, ці крапельки парували, забораючи при тому потрібну теплову енергію з вина і обнижуючи в такий спосіб його температуру.

Той самий термодинамічний принцип лід в основу діляння наших модерних улаждень для охолодження та заморожування. Але люди забрали 2000 років для його практичної реалізації. Хоч з другого боку, навіть було людям думати над винаходом механічного улаждень для в і р обництві штучного льоду, коли приroda покриває зимою всі стави та річки грубою верствою правдивого льоду. Цей лід з початком XVII сторіччя почали деякі „підприємці“ вирубувати на промислову скляно, магазинувати і навіть транспортувати до країн теплішого підсвіта.

Головними „лідерами“ цієї торгівлі були американці. Перший великий транспорт льоду, вирубаний, до речі, недалеко сьогодишньої Канади вулиці в Нью Йорку, вивіз до Індії в 1802 р. Через 40 років після того Томас Местер в Англії опатентував ізольовану скриньку на лід, яку назвав „Зберігачем

льоду“ і яка стала прототипом льодових скриньок, чи т. зв. „айсбаків“, які дотримувалися в Америці до нашого приїзду.

Предтечею наших модерних заморожувальних улаждень була „машина для роблення штучного льоду“ французького інженера Фердинанда Карре, що опатентував її в 1862 р. Під час засновування на компресії та експансії амоніаку „льоду“ вживають ще й тепер як охолоджувальний речовину в модерних механічних улаждень для п р о д у к ц і ї штучного льоду, для комерційних і спортових цілей (гокейні та ковзанні площі).

Перший, а в то м а т и ч н и й кухонний холодильник збудувала американська фірма Келовінгейтор у 1918 р. Для цього холодильника „засновується на обниженні температури його нутра. Для цієї цілі використовуються два фізичні (т. е. р о д н а н і м і) закони, а саме, що три переходи плинної речовини в пару вона абсорбує тепло іззовні, і що температура кипіння та парування кожної речовини зменшується при зменшенні її тиску.

Між кухонним холодильником, повітряохолодильником та улаждень для виробництва штучного льоду немає в основі жадної різниці. Во дія усіх трьох улаждень засновується на стиску та розпріжненні охолоджувальної речовини, процес якої проходить в замкненому циклі. У висліді стиску охолоджувальної речовини вона перетворюється з парового стану на плинний, а у висліді її експансії (через пропускання її крізь експансійний вентиль) зменшується її тиск, і вона починає кипіти та перетворюватися на пару.

Цей останній процес є стрижнем дії кожного охолоджувального та заморожувального механічного улаждень. Бо при переході з плинного стану в паровий охолоджувальна речовина (авалігатор, як при охолодженні вина старовинними греками) зуживає велику кількість теплової енергії, яку вона забирала зі свого довідки (випарника) і обнижує свою власну температуру нижче від точки замерзання.

Під час другої світової війни виробництво штучного льоду (морного та сухого) в Америці дорівнювалося 50 мільйонів тонн. Транспорт харчів, головна м'яса, ярини та овочів на далеку віддал відбувається з-павила в охолоджуваних вагонах, устатованих бункерами, наснаженими льодом або механічними заморожувальними улажденьми.

При цьому слід зазначити, що мокрим льодом називається лід, що топиться, а сухим, що сублімується, (Закінчення на стор. 3-й)

Д-р Василь Лев

ШЕВЧЕННЯНА У ВИДАВАННЯХ НТШ

(2)

Після цих видань НТШ не видавало повністю творів Шевченка. Зайнялися цим інші наукові установи або видавництва не тільки на західноукраїнських землях, але й на східних, головне після великої революції в Росії та постанови Української Держави. Варто згадати хоч би „Кобзар“ у редакції Василя Симовича з 1920 року. Шевченкові твори в редакції Богдана Лепкого („Українська Накладня“, Київ - Ляйпціг, 1920-21, 5 томів), заплановане на 16 томів, але не закінчене повне видання творів Шевченка Українським Науковим Інститутом у Варшаві, 1934-39; закінчене і перевидане у В-ві М. Денисюка в 14 томах у ЗСА. Можна б згадати видання окремих творів, як, напр., „Навар Стодола“ книгарню НТШ у Львові 1921, і ін.

Дальшою важливою ділянкою в дослідженні творів Шевченка є дослідні праці з критичним розглядом текстів і варіантів текстів

тири редакції „Назара Стодолі“, „Сьогочасне і минуле“, 1939, III-IV, 104-114. Леонід Білєцький: „Марьяна Черниця“, історія тексту. ЗНТШ 1927, т. 146, стор. 181-202. Михайло Мочульський: „До генези і пояснення „Інродукції“ до „Гайдамаків“ Шевченка. ЗНТШ 1922, т. 133, стор. 99-114. Перелік тільки кількох коротких чи довших статей, що відносяться до критичного розгляду текстів Шевченка, вказав на велику вагу НТШ в вивченні творчості поета.

III. Після групи видань критичних текстів науковці, згуртовані в НТШ, вивчають літературно-естетичну аналіз творчості Шевченка. Важливіші праці такі: Степан Байлей: „Тричі в творчості Шевченка“. Збірник М.-п. Л. Секції, 1925, т. 23-24, 105-133 (символіка числа три в деяких поезіях Шевченка). Іван Брик: „Святе джерело в творчості Т. Шевченка“, Праці Комісії Шевченкознавства, в. I, 1-28, 1931 (Шевченків культ національних святостей). Тут же: Олександр Кульчицький: „Куль Шевченка в світлі доглибної психології“, „Сьогочасне і минуле“, 1949, I-П, 138-39 (резюме, в якому з'ясовано 1. особливу прикинутість Шевченкові поезії, 2. соціо-опістичні умови виникнення цього культу, 3. в співді колективного Невольного, 4. ті аспекти особливості долі Шевченка, що особливо відпові-

дали наставам колективного невідомого і викликали його співдію в культурі поета). Великою науковою вартістю визначаються праці, присвячені аналізу Шевченкових творів пера Василя Шурата, Кирила Студинського, Івана Брика, Степана і Романа Смал - Стоцьких, Філарета та Олександра Колєса, Дениса Лукіяновича, Платона Лушпинського, Михайла Мочульського, Луки Луцєва, Сави Никифоряка, Володимира Дорошенка, Михайла Грушевського, Костя Кисельовського, Євгена Юлія Пелєського, Клареса Меннінга, Ватсона Кірроуїнелла. В виданнях НТШ у вільному світі після другої світової війни поновилися томи праць (ЗНТШ), присвячених Шевченкові, а то: „Тарас Шевченко“. Збірник доповідей Світового Конгресу Української Вільної Науки для вшанування сторіччя смерті патрона НТШ, за редакцією Василя Стецюка і Богдана Крайдева, Нью Йорк - Париж - Торонто, 1962 та „Шевченко і ми“. Збірник філологічної Секції для відзначення 150-річчя з дня народження патрона НТШ, т. 31, Нью Йорк - Париж - Торонто, 1965. В обох томах крім деяких уже згаданих авторів є теж праці таких науковців, як Богдан Лепкий, Володимир Радзівичев, Антін Книжничий (філософія Шевченка), Юрій Личачевський, Іван Кедрич - Рудницький, Ва-

силь Лев, Пантелеймон Ковалів, Олександр Домбровський, Микола Чирівський, Роман Придактичів, Володимир Яніс, Софія Рабій - Карпінська, Петро Павлович, Борис Берест-Ковалів, Богдан Загайкевич, Василь Стецюк, Василь Ленчик, Григор Лушницький, Оксана Лучинська, Володимир Везушко. Іхні статті чи розвідки присвячені питанням деяких фаз творчості поета, родинним відносинам поета, аналізу деяких творів, головне питання класичних елементів у Шевченківській творчості (Є. Ю. Пелєський), музиці до слів поета (Р. Придактичів), культурі його в Галичині (Б. Загайкевич), жіночому питанню (С. Карпінська), зв'язках Т. Шевченка з іншими українськими та чужими поетами. Також і раніші праці відносяться до цього питання, а саме: Про взаємний Шевченка й Куліша (Сьогочасне і минуле, 1939, III-IV, 84-94), про коректуру Шевченкових текстів, роблений Кулішем у приготуванні ним творів поета. Олександр Колєса: „Шевченко і Микевич“. ЗНТШ 1894, III, 62-132. Це про значення впливу Микевича в розвитку поетичної творчості Шевченка та генези деяких його поезій, головне великого „Сіну“. На (С. М. 1839, III-IV, 32-38) і Романа про працю, а який Колєса створив, вказати великий вплив Микевича („Дядько“, ч. IV і V) на Шевченка

відповіді В. Шурат основною працею „Шевченко і поляни“, в якій заперечив не зовсім правильні твердження Колєси в ділянці т. зв. авалігаторі. За те П. Лушницький у статті „Шевченко і Білєцький“ (С. М. 1939, III-IV, 5-22) чітко вказав безосновні оклеветування Шевченкові праці, а це „Гайдамаки“, та його української мови: Лука Луцєв у статті „Шевченко і Харківщина“ (ЗНТШ 1937, т. 155, стор. 153-172) аналізує літературні взаємини хорватського та українського поета: Іван Брик в праці „Шевченкова поема Іван Гус“ (ЗНТШ 1917, т. 119-120, тор. 95-108 і 1918, т. 126-127, тор. 223-253) вивчає культурні взаємини українців і чехів упродовж кількох сторіч.

Окрему ділянку шевченкознавства займають дослідні над мовою поета. Тут треба згадати праці Івана Огієнка про проблеми вивчення мови Шевченкових творів („Стара Україна“, 1925, II), Василя Симовича про архівовану мову Шевченка (С. М. 1939, III-IV, стор. 39-51), К. Студинського про невідомі переклади Шевченка на німецьку мову (С. М. 1939, III-IV, 159-167), Ярослава Рудницького про переклади Шевченка на чужі мови (С. М. 1839, III-IV, 32-38) і Романа про працю, а який Колєса створив, вказати великий вплив Микевича („Дядько“, ч. IV і V) на Шевченка (Закінчення на стор. 3-й)

Заказ: 44/101 от 10.07.2010
 Б.И. и. пр. **МЕРКУЛИН ПЕАТИШАКА**
 15.00 доллара
 Музей-Архив в Колумбия
 Марк 1 Колумбия **COLOMBIA 1992**

